

Od Redakcji

Zainteresowanie problematyką związaną ze zdrowiem w filozofii i naukach o wychowaniu ma swoją wielowiekową tradycję. Znacząco styczne są misje pedagogiczna i lekarska, skoro treścią i jednej, i drugiej jest doprowadzenie do sytuacji samodzielności podopiecznego, wywołanie stanu, w którym ani pedagogika, ani medycyna nie będą już potrzebne. Jest też jasne, że kontekst zdrowia i choroby to zagadnienie odwieczne, a jego waga zawsze była oczywista. Jednocześnie, jak pisze Hans-Georg Gadamer: „Zdrowie nie jest czymś, co się jako takie pokazuje podczas badania, lecz raczej czymś, co się przed takim badaniem skrywa. Zdrowie, w odróżnieniu od choroby, nie jest czymś, co nam stale towarzyszy w świadomości. Nie jest czymś, co zaprasza nas do ciągłego przyglądania się i przypominania o sobie. Należy raczej do cudów samozapominania”¹.

Po pierwsze więc, zdrowie nie jest czymś z natury jawnym, raczej czymś, co wymaga poszukiwań i podtrzymywania troski o jego definicję. Po drugie, o zdrowiu i chorobie można – wręcz należy – mówić także osobno. Zbytнім uproszczeniem byłoby traktowanie zdrowia jako braku choroby czy jej negatywu. Oczywistym spłycciem jest traktowanie choroby jedynie jako braku zdrowia – nieuwzględnienie całego wachlarza tak różnych chorobowych realizacji, praktyk przeciwdziałania im, leczenia chorób i nadawania im znaczeń. Po trzecie, bardzo bliskie są sobie myślenie pedagogiczne i troska o zdrowie.

¹ H.-G. Gadamer: *O skrytości zdrowia*. Przeł. A. Przyłębski. Poznań: Media Rodzina, 2011.

W polskiej myśli o wychowaniu wybitne miejsce zajmuje prekursorka pedagogiki społecznej w Polsce – Helena Radlińska (1879–1954), która podkreślała znaczenie nauk biologicznych i medycznych dla pedagogiki społecznej, interesowała się opieką medyczną; doświadczenia medyczne, pielęgniarские i badawcze Heleny Radlińskiej wpłynęły znacząco na jej późniejsze pedagogiczne prace badawcze. Stworzona przez tę pedagog **koncepcja „wychowania dla spraw zdrowia”** polegała na pomocy ludziom w zdobywaniu wiedzy o zdrowiu, kształtowaniu umiejętności i nawyków służących doskonaleniu zdrowia oraz kształtowaniu postaw istotnych dla działań profilaktycznych, leczniczych, pielęgnacyjnych, rehabilitacyjnych, a także stosowania zasad higieny w życiu jednostek i zbiorowości². Analiza licznych prekursorskich dokonania Heleny Radlińskiej w pedagogice społecznej pozwala dostrzec, że współczesna pedagogika zdrowia znajduje oparcie w klasycznej koncepcji pedagogiki społecznej jako jej metateoria.

W wielu współczesnych dokumentach Światowej Organizacji Zdrowia, w Narodowym Programie Zdrowia (2016–2020), ustawie o zdrowiu publicznym i innych publikacjach³ podkreśla się znaczenie zdrowia dla jakości życia jednostek i społeczności, a także dla pomyślności rozwoju kulturowego, społecznego, ekonomicznego społeczeństw. Należy zaakcentować, iż w ostatnich dekadach zainteresowanie problematyką zdrowia i choroby tworzy nowe obszary badawcze w naukach humanistycznych i społecznych ze względu na przyjęcie społeczno-ekologicznego modelu zdrowia – w modelu tym podkreśla się wzajemne relacje człowieka ze środowiskiem oraz spojrzenie na człowieka w perspektywie holistycznej. Na zdrowie człowieka wpływa wiele czynników, między innymi czynniki społeczno-kulturowe i środowiskowe, jak miejsce zamieszkania, woda, powietrze, a także status społeczny, wykonywany zawód, preferowane wartości, styl życia, świadomość zdrowotna, wykształcenie, środowisko rodzinne, szkolne, miejsce pracy, polityka zdrowotna państwa. Współczesne przemiany cywilizacyjne

² H. Radlińska: *Pedagogika społeczna*. Wrocław-Kraków: Ossolineum, 1961, s. 364; zob. także: E. Syrek: *Zdrowie w aspekcie pedagogiki społecznej*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2000.

³ Na przykład *Zdrowie 21. Zdrowie dla wszystkich w XXI wieku*. Tłum. J.B. KarSKI. Warszawa-Kraków: Vesalius, 2001; *Zdrowie 2020. Europejska polityka wspierająca działania rządów i społeczeństw na rzecz zdrowia i dobrostanu człowieka*. WHO. Europejski Komitet Regionalny WHO. Malta, 10–13 września 2012. Dania 2012; *Europejski Plan Działania w dziedzinie Żywności i Żywności 2015–2020*. WHO. Europejski Komitet Regionalny WHO. Kopenhaga, Dania, 15–16 września 2014. <http://www.who.un.org.pl/aktualnosci.php?news=145&wid=14&wai=&year=&back=%2Faktualnosci.php%3Fwid%3D14> [15.09.2018]. Zob. też: *Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym*. Dz.U. 2015, poz. 1916.

i społeczno-kulturowe powodują wzrost licznych zagrożeń zdrowia w perspektywie globalnej, lokalnej i jednostkowej/indywidualnej oraz stanowią przyczynę społecznych nierówności w zdrowiu. W tej sytuacji konieczne jest między innymi podnoszenie świadomości zdrowotnej ludzi w różnym wieku i na różnych poziomach organizacji społecznej między innymi poprzez edukację zdrowotną, która jest podstawowym narzędziem promocji zdrowia. Szeroko rozumiana problematyka zdrowia stanowi współcześnie przedmiot zainteresowań naukowo-poznawczych wielu dyscyplin naukowych, jest więc zagadnieniem interdyscyplinarnym. Złożoność przedmiotowego zagadnienia uzasadnia wybór tematu części monograficznej niniejszego tomu „Chowanny”. Umacnia ów wybór nie tylko historycznie stała potrzeba rozważania kategorii zdrowia i choroby, lecz także aktualność podejść prezentowanych w tekstach oddawanych do rąk Czytelnika. Mamy nadzieję, że lektura tomu drugiego „Chowanny” za rok 2018 przysporzy okazji do wartościowych analiz i przyczyni się do poszerzenia horyzontu badawczego.